

PIAȚA TELECOMUNICAȚIILOR DIN REPUBLICA MOLDOVA: DINAMICA DEZVOLTĂRII, PROBLEME, PERSPECTIVE

CHIRIL GABURICI, drd., IEFS

The mobile phone market in the country is an active sector in constant development, is a very dynamic sector. The paper addresses the main achievements of local companies specialized in this field, which are subject to regulations, but also some problems facing mobile market. It made a detailed analysis of the data market developments in recent years and elucidate aspects of market competition in the segment.

Cuvinte cheie: piața telecomunicațiilor, produs intern brut, reglementare, tehnologii informaționale, telefonie mobilă.

Clasificare JEL: D10, L6, O3

Introducere. Ramura de telecomunicații reprezintă astăzi unul dintre cele mai dinamice sectoare de activitate din economia mondială. Globalizarea și modernizarea societății este bazată pe schimbul rapid, transparent și calitativ al informațiilor, astfel reușita acestora nu poate fi concepută fără un sistem de telecomunicații eficient, dezvoltat uniform la nivelul întregii țări și interconectat cu sistemul regional și mondial de telecomunicații. De la funcția de bază de a efectua apeluri și de a fi apelat, telefonul mobil evoluează pe an ce trece, astfel încât inovațiile din industria producătoare de telefoane mobile au dus la transformarea dorințelor consumatorilor în nevoi, telefonul mobil devenind un accesoriu indispensabil pentru fiecare. Numărul persoanelor care posedă un telefon mobil crește exploziv, crește oferta, crește numărul operatorilor, crește volumul vânzărilor. Piața telefoniei mobile în Republica Moldova este un sector activ în permanentă dezvoltare, este un sector foarte dinamic.

Conținutul de bază. Pe piața Republicii Moldova (RM), la momentul actual, activează trei furnizori: S.A. „Orange Moldova”, S.A. „Moldcell”, în standardele GSM și UMTS, și S.A. „Moldtelecom” sub marca comercială „Unite”, în standardele CDMA 2000 și UMTS. Piața de telecomunicații în Republica Moldova este reglementată de Agenția Națională pentru Reglementare în Comunicații Electronice și Tehnologia Informației (ANRCETI), care este o autoritate publică centrală ce reglementează activitatea și asigură implementarea strategiilor de dezvoltare a comunicațiilor electronice și supraveghează respectarea legislației de către furnizorii de rețele și/sau servicii de comunicații electronice, promovează concurența și inovațiile, încurajează investițiile în infrastructură și protejează drepturile utilizatorilor finali pe baza principiilor de neutralitate. De asemenea, activitatea operatorilor de telecomunicații este reglementată de legislația Republicii Moldova, inclusiv de:

- Legea telecomunicațiilor;
- Licențele eliberate de Agenția Națională pentru Reglementare în Comunicații Electronice și Tehnologia Informației;
- Regulamentul prestării serviciilor de telefonie mobilă celulară GSM din 27 aprilie 2000, publicat în Monitorul Oficial al R. Moldova nr. 98-101/289 din 10.08.2000.

Începând cu anii 2000, piața de telecomunicații din Republica Moldova a fost înnoită cu diverse servicii, iar numărul lor a fost în continuă creștere. GSM s-a dovedit a fi un standard competitiv de telefonie mobilă, fiind răspândit în lumea întreagă. Promotorul acestuia, GSM Association, estimează până în prezent aproximativ 82% din piața mondială a comunicațiilor mobile. Datorită utilizării acestui standard, operatorii de telecomunicații au reușit să atingă valori record a numărului de abonați, iar rata de penetrare în unele țări depășește valoarea de 100%.

Rata de penetrare este indicatorul, care arată procentul abonaților la un anumit serviciu într-o țară în raport cu numărul populației țării corespunzătoare.

$$P = (N_{\text{ab serviciu}} / N_{\text{populație}}) \cdot 100\%$$

(1)

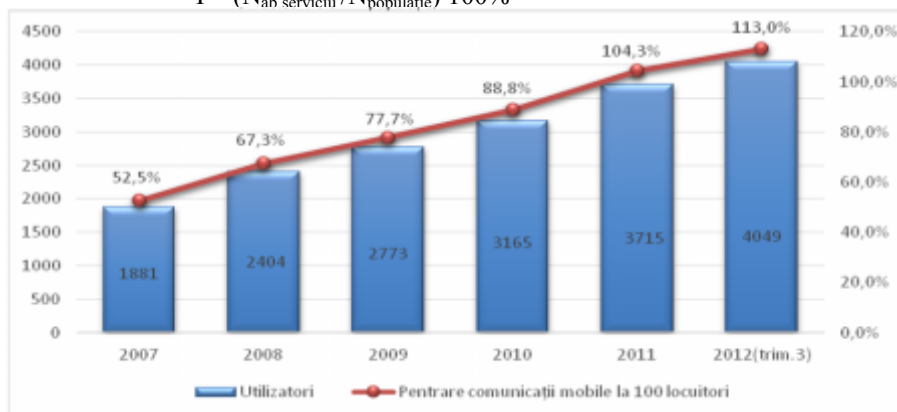

Fig.1. Dinamica creșterii anuale a numărului de abonați mobili

Sursa: Elaborat de autor în baza [1].

Datele Figurii 1 indică că rata de penetrare este în continuă creștere pe an ce trece, astfel sectorul telefoniei mobile se dezvoltă tot mai mult și deja de doi ani a depășit gradul de saturație. Adică, în medie, un locuitor al Republicii Moldova are minimum două numere de telefon, ba chiar minimum două telefoane mobile. Acest lucru se datorează faptului, că în acest sector au fost investiții masive din afara țării, dat fiind faptul, că doi dintre furnizorii telefoniei mobile aparțin unor holding-uri de talie internațională. Au fost de asemenea investiții tehnice de ultimă generație, investiții în potențialul uman. Se observă creșterea interesului față de toate inovațiile în domeniu de către consumatori, mai ales că, atât promovarea lor, cât și reducerea tarifelor au condiționat creșterea acestui indicator.

Aceleași date arată că în 9 luni ale anului 2012, rata de penetrare a acestor servicii raportată la 100 de locuitori ai Republicii Moldova s-a majorat, față de finalul anului 2011, cu 9,4 puncte procentuale (p. p.) și a atins nivelul de 113,8%. Acest nivel este cu 7 p. p. mai mic decât rata medie de penetrare a serviciilor de comunicații mobile în țările Europei Centrale și de Est, unde indicatorul dat se cifrează la 120,8% (Figura 2).

Revoluția digitală a devenit în țările din Uniunea Europeană (UE) un factor primordial de creștere economică și schimbare socială. Datorită dezvoltării tehnologiilor și a cadrului normativ-juridic bine pus la punct, sectorul TIC din țările UE generează în mod direct circa 5% din PIB și contribuie în mod semnificativ la creșterea globală a productivității, 20% din creștere provenind direct din sectorul TIC, iar alte 30% – din investițiile în TIC. Căile de dezvoltare în continuare a sectorului TIC din UE sunt trasate în documentul „O agendă digitală pentru Europa”, adoptat de către Comisia Europeană în anul 2010, care este una dintre cele șapte inițiative-pilot ale Strategiei Europa 2020. Acest document prevede formarea unei piețe unice TIC, îmbunătățirea standardizării și interoperabilității mijloacelor TIC, sporirea încrederii și a siguranței în tehnologiile TIC, îmbunătățirea accesului europenilor la Internetul rapid și ultrarapid, impulsivarea cercetării de vârf și a inovației în TIC, furnizarea de servicii accesibile online și de competențe digitale pentru toți cetățenii Europei, valorificarea potențialului TIC în beneficiul societății.

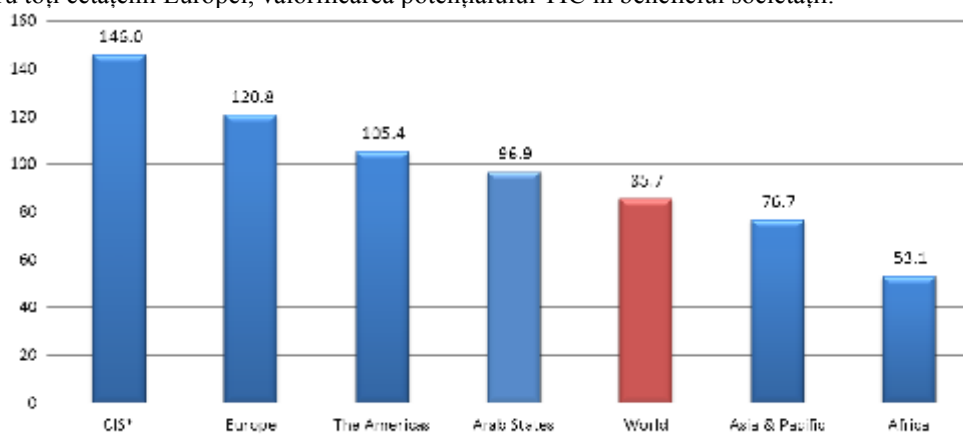

Fig. 2. Numărul abonaților telefoniei mobile la 100 de locuitori, 2011

Sursa: [3].

Republica Moldova face pași concreți pentru apropierea de Uniunea Europeană. În procesul de negocieri a Acordului de Asociere, Capitolul „Societatea Informațională” (Titlul 6) a fost provizoriu închis prin includerea a cinci articole, care prevăd întărirea cooperării în dezvoltarea societății informaționale în beneficiul cetățenilor și întreprinderilor prin disponibilitatea pe scară largă a Tehnologiei Informației și Comunicațiilor (TIC) și prin calitatea unor servicii mai bune la prețuri accesibile, facilitând accesul la piețele de comunicații electronice, încurajând concurența și investițiile în acest sector, precum și promovând dezvoltarea de servicii publice on-line cu protecția datelor cu caracter personal și protecția vieții private. Se stipulează, de asemenea, că Republica Moldova va armoniza legislația națională cu cea a UE [2].

Republica Moldova, intrând mai târziu în piața Internetului de mare viteză a beneficiat de cele mai noi tehnologii din domeniu și la moment este în topul țărilor cu acces de mare viteză la Internet (locul 5 la încărcare, locul 9 la descărcare între 170 țări, conform Household Download Index, măsurat de OOKLA) [5].

Dacă la începutul lansării sale, telefonia mobilă avea mai mult un rol complementar la cel al telefoniei fixe, începând cu anul 2007, serviciile de telefonie mobilă au început să le substituie pe cele de telefonie fixă. Cauzele principale ale dezvoltării explozive a telefoniei mobile în Republica Moldova constau nu doar în progresul tehnologic și investițiile substanțiale din acest sector, dar și în existența pe piață a unui mediu competițional foarte puternic. În prezent, pe piața de telefonie mobilă activează operatorii S.A. „Orange Moldova” și S.A. „Moldcell” în standardul GSM și S.A. „Moldtelecom”, în standardul CDMA 2000. Rețelele acestor operatori acoperă cca 98% din populația și teritoriul țării. În consecință, ratele de penetrare a telefoniei mobile au fost în continuă creștere, de la 23,2% în anul 2004, până la 113% în anul 2012. De asemenea, s-a extins considerabil și gama de servicii, oferite de operatorii de telefonie mobilă. Totuși, progresele înregistrate în sectorul de telefonie mobilă nu sunt încă destul de durabile, numărul de abonați ai telefoniei celulare la 100 de locuitori din Republica Moldova fiind mai mic ca media CSI – Comunitatea Statelor Independente și media europeană.

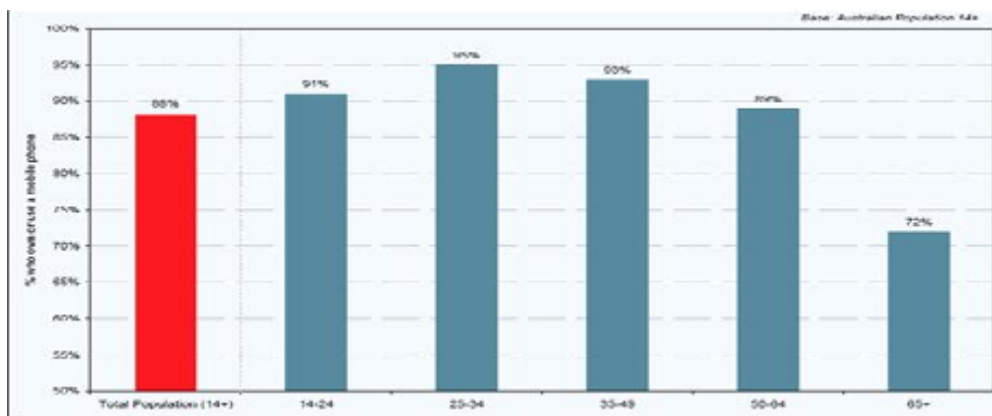

Fig. 3. Proporția grupelor de vârstă a utilizatorilor de telefonie mobilă

Sursa: [6].

Din figura 3 putem observa că grupa de vârstă de 25-34 de ani are proporția cea mai mare (95%), pe când grupa de vârstă 65+ are cea mai mică proporție (72%). Putem deduce că această creștere de utilizare a serviciilor mobile sunt pe seama tineretului, care este dornic de tehnologie, de inovații și însetat de informații, care le poate obține rapid și comod cu ajutorul telefoniei mobile. Cu toate acestea și persoanele de vârstă a treia nu sunt în umbră, adaptându-se și ele acestui ritm de tehnologizare. Multe companii încearcă să acopere și acest segment cu servicii și telefoane mai personalizate acestei categorii de vârstă mai înaintată.

Republica Moldova este pe locul 4 din țările CSI după rata de penetrare a telefoniei mobile, întâietate având Belarusia, Rusia și Ucraina. Rata de penetrare în țările CSI este mai mare fiindcă mentalitatea și cultura utilizatorilor de servicii este mai diferită decât cea a europenilor, adică având influență atât din partea de vest, cât și din est. Este vorba de prestigiul și statul persoanei în dependență ce telefon are și cât de performant este, chiar dacă nu utilizează toate funcțiile dispozitivului.

Republica Moldova se plasează pe locul 62 din 155 de state în clasamentul internațional după nivelul de dezvoltare a sectorului tehnologiei informației și comunicațiilor și pe locul 4 în clasamentul regional al țărilor CSI. Datele se conțin în raportul anual cu privire la evoluția societății informaționale „Measuring the Information Society 2012”, realizat de Uniunea Internațională a Telecomunicațiilor [4].

Domeniul Tehnologiilor Informaționale continuă să înregistreze în Moldova un trend ascendent. Și asta deoarece dezvoltarea sectorului IT a devenit o prioritate de stat. În acest sens companiile din Moldova nu doar reușesc să înregistreze profituri substanțiale, ci reușesc să își extindă anual afacerile. Antrenată cu întârziere în procesul de edificare a unui sistem de telecomunicații performant, Republica Moldova depune actualmente eforturi considerabile pentru a recupera întârzierea respectivă. Aceasta necesită, în primul rând, majorarea și direcționarea fluxurilor investiționale spre ramura dată. În ultimii ani, investițiile în ramura de telecomunicații au atins o cotă semnificativă, peste 7.72% din PIB (anul 2011), depășind considerabil nivelul atestat în ramura similară din alte țări și celelalte ramuri ale economiei naționale.

Cota tehnologiilor informaționale de telecomunicații (TIC) în PIB a crescut pe parcursul anilor 1999-2012 de 2,4 ori, astfel în 2012 ponderea valorii adăugate brute a TIC în PIB constituie 8,9 p.p., având o ușoară tendință de descreștere. Volumul consolidat de vânzări la telefonia mobilă și acces la internet este în continuă creștere, iar în schimb volumul vânzărilor în telefonia fixă al 3-lea an consecutiv este în descreștere.

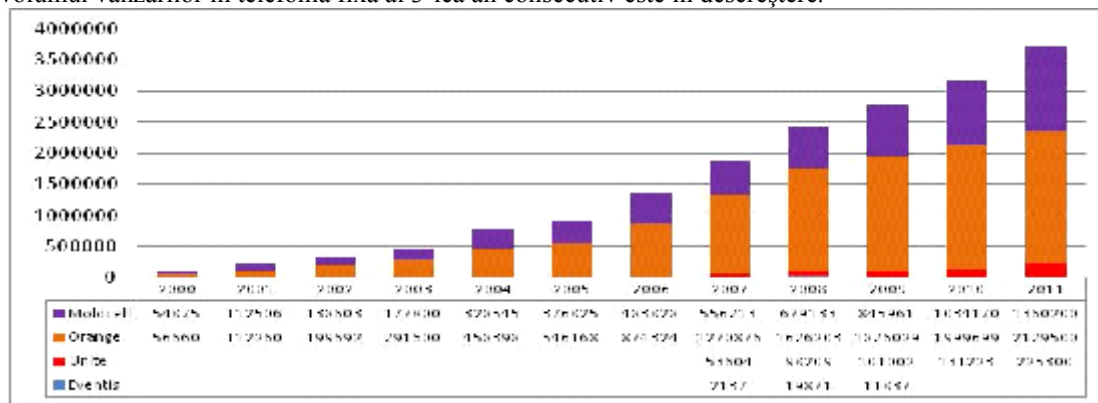

Fig. 4. Evoluția numărului de abonați la telefonia mobilă în perioada 2000-2011

Sursa: [1].

Potrivit ultimelor sondaje sociologice, 79% din populație dispun de cel puțin un telefon mobil, penetrarea atingând 113% ceea ce denotă, că piața telefoniei mobile este deja saturată, companiile urmând a dezvolta politici

intensive de marketing. În același timp, rata de penetrare a pieței telefoniei mobile din Republica Moldova continuă să fie mai joasă decât piața telefoniei mobile a țărilor UE, care înregistrează o rată de 121%.

Observăm o creștere intensă începând cu anul 2007, atunci când au mai apărut încă 2 actori noi pe piața telecomunicațiilor mobile (Unite și Eventis); până atunci era o concurența acerbă doar între 2 operatori mari Orange și Moldcell. Această creștere s-a datorat mai multor factori: investiții enorme, inovații tehnologice, promovare foarte bună etc.

La momentul actual, piața de telefonie mobilă a Republicii Moldova se află în continuă dezvoltare prin majorarea numărului de utilizatori, inovații (tehnologia 3G, HSPA, 4G), majorarea penetrării ș.a. Astfel, din momentul apariției primului operator în anul 1998 până în prezent, piața a crescut de cca 37 de ori, respectiv evoluând de la 100 de mii de abonați – la cca 2,42 milioane în anul 2009, în anul 2011 constituind 3,71 milioane de abonați, repartizându-se după cum urmează: Orange Moldova – 57,3% din piața telefoniei mobile, Moldcell – 36,6%, Unite – 6,1% (Figura 5).

Evoluția pieței de telecomunicații mobile din ultimii 2 ani arată o pierdere semnificativă în cota de piață Orange. Operatorul a pierdut în acest timp 10,4% din piață, aceste procente fiind repartizate între Moldcell (6,9%) și Unite (3,5%).

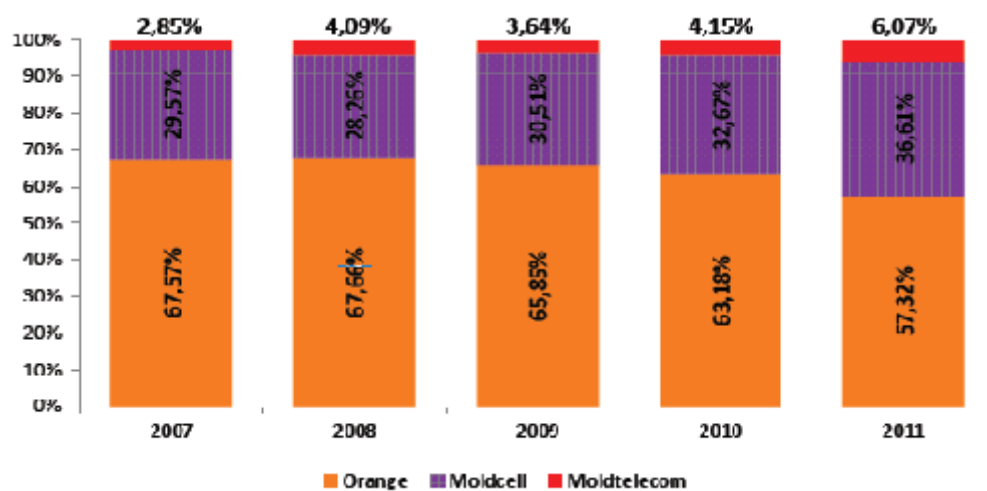

Fig. 5. Structura pieței în funcție de numărul de utilizatori

Sursa: [1].

Din numărul total de utilizatori, 3,587 milioane sunt conectați la serviciile de telefonie mobilă, 124 de mii – abonați la serviciile de acces mobil la Internet, restul – la alte servicii. Datele statistice arată că, din numărul de utilizatori de telefonie mobilă, peste 3 milioane 241 de mii (89,68%) sunt utilizatori activi, iar 370,2 mii (10,32%) – pasivi. Conform metodologiei ANRCETI, activi sunt considerați utilizatorii, care în ultimele trei luni înainte de raportarea datelor statistice au achitat și/sau au consumat cel puțin un serviciu de comunicații mobile, iar cei pasivi – nici un serviciu (Figura 6).

Conform datelor statistice raportate ANRCETI de către cei trei operatori de comunicații mobile (S.A. „Orange Moldova”, S.A. „Moldcell” și S.A. „Moldtelecom”), la 1 octombrie 2012 numărul total de cartele SIM deținute de utilizatorii serviciilor de comunicații mobile a depășit cifra de 4 milioane. La aceeași dată numărul utilizatorilor activi de comunicații mobile a ajuns la circa 3 milioane 469 de mii, iar al celor pasivi (care în ultimele trei luni nu au consumat și nu au achitat nici un serviciu de comunicații mobile) era de 4 milioane 093 mii.

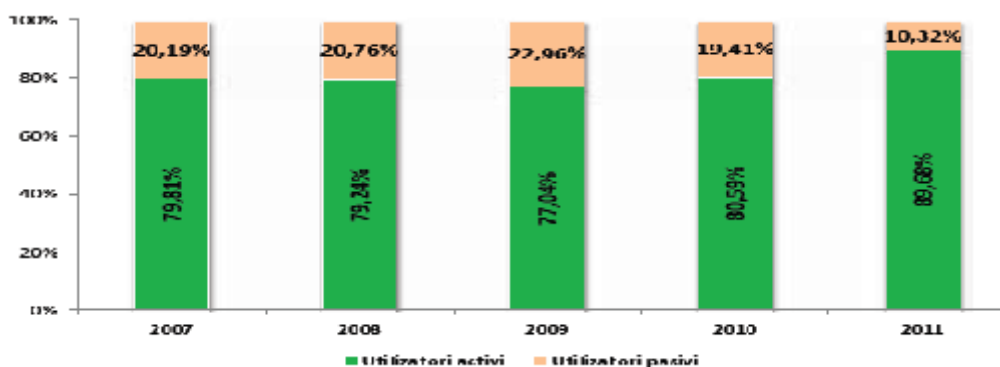

Fig. 6. Structura pieței, în funcție de tipul utilizatorilor – activi/pasivi

Sursa: [1].

Cel mai mare număr de utilizatori noi conectați în cursul anului 2011 la rețeaua sa – cca 325,9 mii – a fost înregistrat de către Moldcell. Baza de clienți a acestui furnizor a sporit, față de anul 2010, cu 31,5%, ajungând la 1

ianuarie 2012 la 1 milion 360,1 mii. „Orange Moldova” SA a conectat 129,8 mii de abonați noi, iar Unite – 94,1 mii (Figura 7).

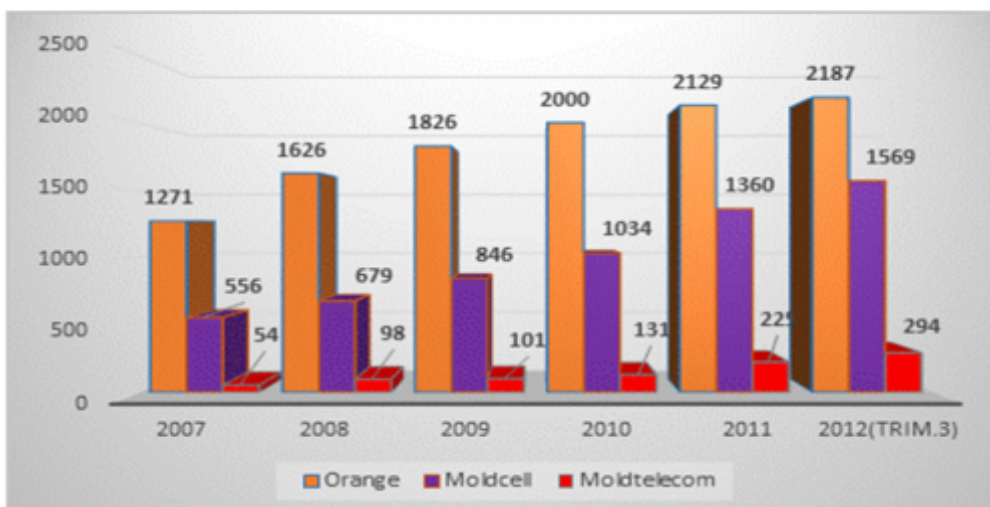

Fig. 7. Evoluția numărului de utilizatori de comunicații mobile per furnizor (mii)

Sursa: Elaborat de autor în baza [1].

Se evidențiază creșterea ponderii numărului de utilizatori ai serviciilor de telefonie mobilă pe bază de abonament. Numărul acestora raportat la numărul total al utilizatorilor a sporit cu 2,9 p.p.: de la 24,8%, în anul 2010, la 27,7%, în anul 2011. Aceasta se datorează faptului că abonații au preferință față de serviciile, care sunt mai diversificate la abonament versus prepay (Figura 8).

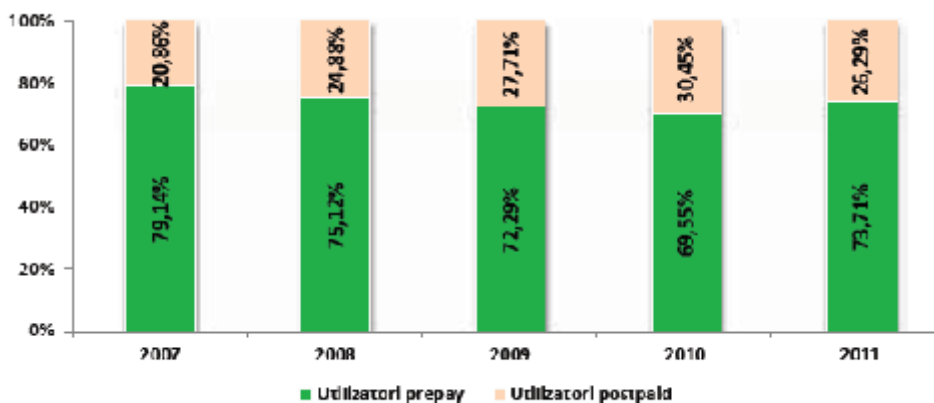

Fig. 8. Structura pieței, în funcție de tipul utilizatorilor – prepay/postpaid

Sursa: [1].

În prima jumătate a anului 2012, cei mai mulți utilizatori iarăși au ales rețeaua Moldcell. Potrivit rapoartelor statistice prezentate ANRCETI de către cei trei operatori de comunicații mobile, baza de utilizatori ai acestora a crescut, față de finalul anului 2011, cu 4,6% și a alcătuit 3,89 milioane. Cca 89% dintre aceștia (3 milioane 314,9 mii) sunt utilizatori activi ai serviciilor de telefonie mobilă. Lider în achiziții noi este Moldcell, baza căruia a crescut cu cca 209 mii și a atins cifra de 1,56 milioane, baza Moldtelecom (Unite) a sporit cu 69 de mii și a ajuns la 294 de mii, iar baza de clienți ai Orange s-a majorat cu 58 de mii și a constituit cca 2 milioane 187 de mii. În concluzie putem spune că la Orange a început să scadă cota de piață, împărțind-o cu Moldcell și Unite.

În aceeași perioadă, cei trei furnizori de rețele și servicii mobile 3G (S.A. „Orange Moldova”, S.A. „Moldcell” și S.A. „Moldtelecom”) au conectat la rețelele sale 42,7 mii de abonați noi la serviciul de acces la Internetul mobil (prin modeme și cartele pentru date). La 1 octombrie curent, S.A. „Orange Moldova” avea peste 80,5 mii de abonați la aceste servicii, S.A. „Moldcell” – 56,6 mii și S.A. „Moldtelecom” – 30,4 mii.

Tabelul 1

Cotele pe piață în funcție de diferiți indicatori

	S.A. "Orange Moldova" mobil	S.A. "Moldcell"	S.A. "Moldtelecom" mobil
Cota de piață a furnizorului după număr de abonați	57,3%	36,6%	6,1%
Cota de piață după traficul din fix terminat în rețele mobile	68,6%	27,3%	4,1%
Structura traficului național inițiat în proprie rețea:			
proprie	91,5%	83%	37,8%
alte rețele mobile	6,3%	14,8%	26,2%
rețele fixe	2,2%	2,2%	36%
Structura traficului terminat în proprie rețea în funcție de părțile ce achiziționează terminarea:			
provenit din alte rețele mobile	27,8%	57,6%	64%
provenit din rețele fixe	13,7%	11,7%	17,7%
trafic internațional	58,5%	30,7%	18,3%

Sursa: Elaborat de autor în baza [1].

Factorul externalităților de rețea este mai influent în cazul S.A. „Moldtelecom” și S.A. „Moldcell”, decât în cazul S.A. „Orange Moldova”. S.A. „Orange Moldova”, datorită ponderii bazei sale de abonați depinde, într-o măsură mai slabă, de cumpărătorii naționali de servicii de terminare decât concurenții săi, ceea ce slăbește, la rândul său puterea de contracarare a acestora. Astfel, puterea de contracarare a utilizatorilor S.A. „Orange Moldova” (furnizorilor ce achiziționează terminarea în această rețea) este extrem de mică, în același timp puterea de contracarare a utilizatorilor S.A. „Moldtelecom” și S.A. „Moldcell” (în principal, datorită puterii mari de contracarare a S.A. „Orange Moldova”, este relativ mare. Existența unei careva puteri de contracarare a utilizatorilor slăbește puterea furnizorului de a se comporta independent de concurenți și de clienți.

Concluzii. Puterea de contracarare are influență negativă (de scădere) a ipotezei, privind existența unei puteri semnificative de piață. În același timp, absența unor concurenți potențiali va tinde să consolideze ipoteza că S.A. „Orange Moldova”, S.A. „Moldcell” și S.A. „Moldtelecom” dețin putere semnificativă pe piața de terminare a apelurilor voce în rețeaua de telefonie mobilă.

Concurența între operatori crește și se amplifică în ultimii ani. Acțiunile Agenției Naționale pentru Reglementare în Comunicații Electronice și Tehnologia Informației (ANRCETI) contribuie la îmbunătățirea concurenței iar aceasta duce și la sporirea numărului de avantaje de care beneficiază astăzi consumatorii. Paradoxal este faptul ca, indiferent dacă la alegerea operatorului moldovenii declară că factor determinant este prețul, analizele comparative în domeniu arată că utilizatorii totuși nu analizează minuțios ofertele operatorilor.

Explicația constă în faptul că, marea majoritate a moldovenilor nu-și schimbă operatorul din cauza prețurilor la apelurile în afara rețelei dar și din cauza că nu-și pot păstra numărul vechi. Situația însă ar putea să se schimbe, începând cu acest an, când Agenția Națională pentru Reglementare în Comunicații Electronice și Tehnologia Informației (ANRCETI) a implementat unele reglementări care vor permite portabilitatea numerelor de telefon.

Bibliografie

1. ANRCETI. Raport anual 2011. 54 p. [accesat 15 martie 2013]. Disponibil: <http://www.anrceti.md/files/filefield/Raport%20ANRCETI%20%28rom%29%202011.pdf>
2. COȘULEANU, I., IEȘEANU, L. et al. Perspectivele de reformare a sectorului de telecomunicații din Republica Moldova. În contextul negocierii creării viitoarei zone de liber schimb între Republica Moldova și Uniunea Europeană. Chișinău, 2011, aprilie. 74 p. [accesat 15 martie 2013]. Disponibil: <http://www.bis.md/files/rapoarte/Studiul%20Servicii%20Telecomunicatii%20in%20contextul%20crearii%20ZLSAC.pdf>
3. World Telecommunication/ICT Indicators database 2013. 17th edition. 2013, june [accesat 7 martie 2013]. Disponibil: <http://www.itu.int/en/ITU-D/Statistics/Pages/publications/wtid.aspx>
4. INTERNATIONAL TELECOMMUNICATION UNION. Measuring the Information Society. Geneva, 2012. 230 p. ISBN 978-92-61-14071-7 [accesat 7 martie 2013]. Disponibil: http://www.mtic.gov.md/img/d2011/download/2012/11-14/Measuring_the_Information_Society_2012.pdf
5. Net Index [accesat 2 aprilie 2013]. Disponibil: <http://www.netindex.com/download/allcountries/>
6. ROY MORGAN REASRCH. State of the Nation 10: Internet growth makes livingan offline lifestyle difficult [accesat 15 martie 2013]. Disponibil: <http://www.roymorgan.com/findings/finding-1576-201304290529>

Recomandat spre publicare: 12.03.2013